

PARLAMENTS PRESIDENCIALS

Primer Congrés*

Barcelona, 22, 23, 24 i 25 de juny de 1913

MIQUEL A. FARGAS I ROCA

Excims. Srs.:

Dames i cavallers

Les noves generacions qu'entren en el món científic per a substituir aquelles que ja han fet son comés, porten sempre iniciatives, anels i embranzides, per a que tot se renovi i el progrés camini sense aturar-se mai.

Aquest cambi sempre inquiet i febrós es tant innat i precís a la vida col·lectiva, com ho es entre'ls planetes el moviment continuu dintre llurs òrbites.

El treball incessant, l'estudi intens, la meditació continua son els instruments per a'ls qui's manté'l foc sagrat de la Ciència i el culte a sa divinitat, perquè la Ciència té quelcom de divina.

Entre la Ciència i els homes que la cultiven, s'estableix un estat de compenetració i de lligams inmaterials, que fan que l'home fongui part de sa persona en els problemes científics i ella infiltri en sos adeptes la sublimitat i el goig que son sempre propietat de les coses abstractes. D'això'n resulta un ésser de condicions especials, el qual es l'home de ciència.

L'home de ciència en ses relacions socials fá com els altres i necessita exterioritzar son pensament i donar a coneixer sos treballs, perquè en el sentit més sublim de la cosa, li raca que sos consemblants no frueixin de les belleses qu'ell troba en sos estudis.

I al fer-ho, per delectació propia i dels altres, exterioritza lo més íntim de sa personalitat, part d'aqueixa personalitat mateixa que ha anat formant-se en l'home de ciència i ho fá amb aquella serenitat i senzillesa que deu haver-hi en tota cosa natural i espontània: es com si exalés de sa persona una flaira individual, com si, i bé podem dir-ho entre biòlegs, dongués la secreció de la seva intel·ligència.

L'instrument de que disposa l'home en ses funcions de relació, dintre del món científic, está format en gran part per la parla, fonètica o gràfica: doncs aquesta funció que desempenya el llenguatge sols té aquella espontaneïtat, aquella senzillesa, aquella flaira, aquella qualitat propia de secreció intel·lectual, quan s'usa la llengua mare, la personal, la propia.

*Publicat en el Llibre d'Actes del Congrés. (En aquests parlaments ha estat respectada l'ortografia dels originals).

Certament, que per a fer ciencia veritat, que tingui'l sagell de cosa personal i la modalitat espiritual de cada individu, deu emplear-se aquella llengua que més sigui l'exteriorització fidel d'aquell treball científic, que dins del laboratori individual se realitza per la mancomunada acció de totes les aptituds intel·lectuals i físiques amb que està adornada cada persona. I això sòls ho permet la llengua propia, aquella qu'es tan immanent i intrínseca de l'individu, que constitueix un de sos caràcters distintius i peculiars. El català naturalment parla català, perque es el seu distintiu, la seva característica i no cap més: com la taronja té'l color de taronja també ben propi i peculiar, i no cap altre.

Aixís considerat, el llenguatge es un component del conjunt d'aparells orgànics, que tots plegats constitueixen la màquina humana que treballa i elabora ciencia. En l'intimitat i reculliment del treball científic, es una eina enterament personal, que tradueix i exterioritza totes les modalitats del pensament i es necessari per tant, que sigui un instrument dòcil i sumís a les més petites exigencies de lo immaterial.

Dels diferents llenguatges que usen les col·lectivitats humanes n'hi ha un cert nombre que, sigui pel nombre d'individus que l'usen, sigui perque aquests porten davantera en l'avenç científic, serveixen no solament com a instrument de treball, sino com a medi de divulgació i d'universalització. Aqueixes llengües, generalment poques, son acceptades com a adoptives pels homes de ciencia que's serveixen d'elles com a instrument de relació i de difusió internacionals.

Aqueixes llengües d'universalització, ho son també de treball per a tots aquells que les posseeixen com a propies i no es per ells poca ventatja que amb un sòl instrument puguin realitzar dues funcions capdals en el comerç científic: l'elaboració i la difusió científiques. Tots els que no tenim la sort de que nostra parla sigui a l'ensem les dues coses, procurem apropiarnos una d'aquelles per a suplir la deficiencia de la que posseim.

No tan sòls per a posseir un instrumen tan útil com una llengua d'universalització, sinó perque tothom està convençut que'l treball intel·lectual es molt més agradós quan s'absorbeix amb la mateixa llengua en que s'ha elaborat, es perquè'l poliglotisme's considera com una de les marques de cultura més profitoses. Es per això que'ls sabis estudien les llengües mortes i moltes de vives que no son d'universalització, perque al llegir un treball en la llengua que ha servit per a elaborarlo hi troben aquella flaira especial, aquells matissos immaterials, que's perden a l'esser traduïts en altra llengua. Per això, fins aquells Estats més intransigents respecte l'unitat de la llengua oficial, sostenen en llurs pressupostos gastos serios per a estudis llengüístics, i exigeixen en els programes oficials el coneixement d'aqueixes llengües i envien pensionats als païssos ont es innata i propia aquella llengua que més serveix per a la cultura científica.

Empró, fixeuvos en que aqueixa llengua de tan gran utilitat, no es tingui cap privilegi ni que porti en son sí l'hegemonia, sino que aquesta la con-

quereixen els homes que la posseeixen i amb son treball l'exalten i divinitzen, posantla per damunt de les altres a força de lograr qu'ella sía la capdevantera del progrés.

Si la llengua com a instrument d'el·laboració no acabés per vencer i postergar a les d'universalització, encara avui parlaríem egipci si'l grec no l'hagués enderrocat, o grec si'l llatí no li hagués prés el domini, o llatí si les llengües vives actuals no haguessis deixat aquelles reduïdes a la categoria de llengües mortes.

Mireu el tablero d'Europa respecte les llengües vives i veureu que encara que amb molta parsimonia, el ceptre de l'hegemonia canvia de mà, i aquells alemanys que fà pocs segles venien pensionats a Còrdoba i Salamanca, aprenent i estudiant en una llengua adoptiva, amb temps i paciència i fent servir com instrument de treball la parla turdesca i no l'adoptiva, han lograt amb un parell o tres de segles imposar la llengua llur com de les més necessaries a l'universalització; actualment veiem els francesos esforçar-se per a sostenir a llur llengua el caràcter mundial que segons sembla comença a bambolear; mireu com els anglesos, convençuts de que les propietats individuals son l'origen de la força, de la riquesa i del domini, han tingut la virtut i toçuderia de conreuar llur llengua i preservar-la de contagis forasters, logrant que'n la present civilització occidental se disputin la supremacia l'anglés, l'alemany i el francés.

Tot això'ns ensenya prou clar que qui renuncia a la llengua propia, escappa sa personalitat traientli o desfigurant un de sos atributs; qui no conreua la personalitat pert força i qui pert força es vençut i acaba per desapareixer.

L'existència d'una llengua viva va lligada a moltes causes històriques i polítiques que's conjuminen, sigui per a enlairarla sigui per a rebaixarla, però sense dubte que'ls homes d'esperit, els artistes, els poetes i els intel·lectuals, son els qui, amb llur abandono, més contribueixen a que decaigui o amb son treball més influeixen per a que s'enlairi.

«Jo crec que la paraula es la cosa més maravillosa d'aquest món, perquè en ella s'abraçen i se confonen tota la maravel·la corporal i tota la maravel·la espiritual de la nostra naturalesa», diu el nostre Maragall; i pensar que'ls catalans tinguem quasi abandonada nostra llengua propia, que quasi deixàrem d'idolatriar «la cosa més maravillosa d'aquest món».

Tan poc la conreuaven, que ja quasi no servia com a eina de treball; però'ls literats, els poetes, els artistes i els historiadors, que encara més que'ls homes de ciencia necessiten d'aquesta eina maravillosa pel culte a llurs divinitats i a l'el·laboració de llurs productes intel·lectuals, començaren a repéndre-la i a mostrár-nos la tal com es i havia sigut uns segles enrra: un instrument de treball hermòs, dòcil, complascent, incansable pel catalá, moltíssim superior a cap altra llengua viva ni morta; es el catalá pels catalans aquells llengua que més s'hi confonen «la maravel·la corporal i la maravel·la espiritual de nostra naturalesa».

Al renaixement literari, artístic i històric de la llengua catalana, fill de l'impuls que'ls homes de la nostra terra han donat a les llurs especialitats, tenia que venir forçosament el renaixement científic en totes ses branques i els qui a la ciència dediquem gran part de les nostres energies, havíem de trobar a mancar aqueixa eina de treball que's la llengua propia.

Era precís que un estol de joves embaumats i nodrits de tres grans virtuts, l'amor, la generositat i la laboriositat, fessin un va-i-tot i demanessin la beligerancia de la nostra llengua en el comerç científic; amor que'ls feu sentir per a sa llengua nadiua, tinguda quasi com a cendrillosa, aquella veneració que mereix tot lo qu'es excels, qu'es fill de la naturalesa i que forma part de la propia persona; generositat per a renunciar de moment a les ventatjes que pugui tenir una llengua adoptiva que com a medi de difusió fá coneixer més depressa'l treball individual, donant aixís una satisfacció a l'amor propi i una remuneració immediata a l'esforç personal; laboriositat, tan viva, tan febrosa, tan intensa, que han sentit la necessitat urgent de posseir un instrument propi d'el·laboració, tan necessari com el llenguatge.

Lo que neix infantat per tan preclares virtuts, no pot esser mai una cosa borda ni xorca sino que fatalment ha de tenir virtualitat i poixança per a creixer i desenrotllar-se. Avui fem el bateig científic del nou vingut, de l'ésser que amb vostre treball heu engendrat; jo vos felicito a tots i vos dic que podeu sentir la joia i l'orgull de qui comença una obra bona.

En aqueix bateig, jo i altres com jo, fem de padrins, en tot el sentit que'n catalá vol dir esser padrí; en el nou-nat hi veiem sang de la nostra sang; el fill, el net o el bisnet, segóns que nostres cabells blanquegin més o menys, de nostra propia naturalesa, porque'l catalá ha estat sempre de tots nosaltres un atribut personal: ja sabeu que'ls avis miren amb més tendresa als fills de sos fills que'ls propis pares. Per això venim tan joiosos a la festa i una mica «raros» com tots els avis; ens hauríem ofés si amb nosaltres no haguessiu comptat i per rés cediríem el nostre lloc.

Com será rebut el nou infant? Per de prompte n'estarán joiosos qualquns parents que avans qu'ell vingueren al món: el 1.^r Congrés d'Higiene de Catalunya, els *Anals de Medecina* i altres que començaren per mostrar com en catalá i parlant de medecina pot ferse tot. L'Institut d'Estudis Catalans fundat i sostingut per nostres corporacions, Diputació i Ajuntament, i protegit per qualquns patricis, s'omplirà de joia al veure com els metges honrem la nostra llengua fent-la instrument d'una de les més trascendentals branques de la Biología.

La Ciencia es molt expansiva i sota son gran mantell, rebrá amorosa la nova parla fent-li expressives moxaines, sempre que vegi que això significa, no un acte d'orgull sino un fet necessari per a enlairar el treball científic: la matrona de la Ciencia es prou gegantina per a mirar amb microscopi als homes i llurs conglomerats i distingir lo que's pur i sant de lo que's falsament hipòcrita i de sobres veurá que'l nostre procedir es del tot lloable.

Dels homes n'hi haurà de tots: aquells que per medi de la ciència política juguen a fer aglomeracions humanes i estats uniformes, inquirint en motllos més o menys balders les col·lectivitats humanes, potser trobin que som pertorbadors i poc respectuosos, i ens titllin de visionaris. En canvi, aquells altres de cor enlairat i pensa expansiva, que no son tarats per l'egoisme i la fam de domini que produeixen ben sovint el contacte amb el govern de les multituds, ens dirán: benvinguts sigau, i a treballar, que per a tots hi ha feina, parleu com parleu i escrigueu com escrigueu.

I el poble, la massa dels pobladors de la Terra Catalana, quan s'adongi de que parlem com ells, de que la Ciència no vol ni necessita'l privilegi d'una llengua especial, se trobarà enlairat i veurà que fàcilment pot barrejar-se amb aquells que figuren com a distingits. La Ciència i el poble guanyen moltíssim quan s'usa com a instrument de treball la llengua vulgar i corrent: el poble's troba dignificat quan aquells que per lo general se distingeixen en una col·lectivitat parlen com ells, sembla que en lloc de tancar-se la Ciència en un temple ont sòls els sacerdots iniciats hi puguin ceremoniar, obra llurs portes de bat a bat per a que tothom pugui acostar-se als seus altars i fer ofrena de llurs treballs; i la Ciència amb aquesta vulgarització i democratització, si se m'accepta la paraula, té constantment obertes les llistes de recrutament de nous adeptes i poden fàcilment posarse a son servei persones d'intel·ligència privilegiada, que no haurien arribat al peu de l'altar d'haver-hi la traba d'un llenguatge diferent; no sempre es entre'ls titulars i els iniciats que's troben les millors aptituds pel conreu de la ciència; l'història està plena de cassos en que veritables intrusos han arribat a pedestals enlluernadors. No desmaiem, doncs; nostra obra es gran i pura; amb ella no fem mal a ningú i si escudrinyant la cosa amb un criteri mesquí, qualqún trobés que això es un perjudici, aquest no es certament pels altres sinó per nosaltres mateixos. Tal volta d'aquí a uns segles, si la nostra estimada parla catalana arriba a tenir hegemonia científica en la civilització de l'avenir, qualqún historiador retreuré l'acte que ara fem i altres per l'istil, senyalant amb el·logi'ls fets realitzats pels catalans del començament del segle vint. Els arbres petits creixen, els grossos se fan vells, i els vells se moren: l'arbre que ara plantem es petit, qui sab qué podrà esser quan serà gran?

El moviment científic actual es com sempre fluctuant, sols que, en els moments presents, fluctúa en una mar tempestuosa i caòtica: l'exèrcit, millor diria l'armada d'investigadors que escampats en els laboratoris de tot el món, empenyen el moviment científic, dóna en un moment tal empenta cap l'un o l'altre costat, que sembla que la barca de la Ciència hagi de tombar-se; tan forta i abundosa es la quantitat de treball que entre tots agombolen en un determinat sentit.

Recordem-se que durant una pila d'anys, la Ciència mèdica ha estudiat lo referent als teixits fixos o sòlits esbrinant llurs més petits detalls d'es-

tractura i més insignificants alteracions anatòmiques; espanta lo que s'ha escrit i lo que queda com a coneixement positiu del trenta darrers anys del segle passat referent a l'anatomia normal i patològica i al modo de funcionar els teixits del nostre organisme.

Durant tant llarc període de temps, malgrat els milers d'investigadors que han treballat en els laboratoris i clíniques quasi ningú s'ocupava de la sang; semblaba que ja ho sabíem tot lo que a la sang se refereix; semblaba que'ls metges haguessim oblidat allò de Gøethe «de que la sang es un liquid molt especial».

En cambi ara vé la revenja i per tot arreu surten treballs i investigacions sobre la sang; a son entorn s'estudia i s'escriu sobre lo cert i lo dubtós; les alteracions subjectives que'ls perfeccionats aparells d'investigació poden describrir i que l'experimentació pot esbrinar, preocupen als homens de ciencia; l'estudi de la sang en tots sos aspectes, es capaç per si sol d'absorvir la vida d'un home estudiós. La «hematología» avui día, s'ocupa en la investigació de sos elements figurats, dels microbis que en ella poden trobar shi, de les toxines que pot portar en dissolució, de les anti-toxines, les hemolisines, les leucomaïnes autògenes, l'estudi dels anticorps, dels ambo-ceptors i dels complements, i tantes altres coses que quasi fan rodar el cap; i encara que l'imaginació individual flameja molt sovint en els treballs dels biòlegs actuals, no hi ha pas dubte que essent tots fonamentats en experiments molt variats, n'ha de sortir un progrés positiu; ja quasi tenim una terapèutica hemática i tots sabèm prou bé que la sero-terapia, la vacuno-terapia, les injeccions intravenoses, musculars i sub-cutànies i tantes altres coses, son ja filles dels coneixements adquirits.

El nostre Congrès havia de mostrar com els metges catalans viuen activament aqueix moment de la medicina experimental i clínica i que lo que aquí es digui en catalá bé prou podria dir-se en qualsevol altra d'aqueixes llengües que serveixen d'instrument portador i propagador de descobriments i d'idees; fixeuvos en el nombre de ponencies sobre hematología; fixeuvos en el caràcter experimental de tots aqueixos treballs; fixeuvos en son rigorisme científic; fixeuvos en la varietat d'aspectes amb que la sang es estudiada; fixeuvos en l'enginy, la laboriositat i la constancia en el treball que tots aquests escrits signifiquen; fixeuvos en l'entranya de cada un d'ells i vos convencereu de que entre la nostra joventut tenim intelligencies molt despertes i privilegiades.

I després de tot això, tindreu de convenir amb mí que aquest estol de treballadors eminents i distingits, poden molt bé incorporar-se en aquella armada mundial que treballa pel progrés de la Ciencia; sortosament al fer-ho ho fan de manera que son aplec no pot confondre's amb cap més; de la mateixa manera que'n un exèrcit cada classe d'arma i cada institució va a la parada o a la batalla, amb llurs uniformes i colors propis i peculiars, nostres

joves volen també incorporar-se al exèrcit científic amb llurs colors i uniformes personals i peculiars; per això hi van parlant en català.

El tema a esbrinar es la «valúa semeiològica de l'examen de la sang». No tinc cap dubte que serà una pàgina de gran alsaria i valor científic, que podrà alternar amb qualsevol altra elaborada en llengua distinta.

A més del de ponència tenim nombroses comunicacions lliures sobre diferents punts de les ciències mèdiques; totes contribuirán al fi que'ns proposèm.

Tenim entre nosaltres, companys i amics benvolguts que'ns honren essent congressistes sense esser fills de terres de Llengua Catalana. Benvinguts sien i moltes mercés; jo vos demano en nom de la Ciència i de la tolerància, que no'ns priveu pas del goig de sentirvos fent Ciència en vostra llengua; no'ns priveu pas de fruitir una variant «d'aquella cosa que's la més maravellosa d'aquest món»; perquè'l castellà en boca d'un castellà ens es tan harmoniós, tan dolç, tan sublim, com el català en boca d'un català; no vos esforceu pas en parlar una llengua que no es la vostra; el castellà en boca d'un català i el català en boca d'un castellà, perden l'aroma, la senzillesa, l'espontaneïtat i la ductilitat que tan necessaris son a l'expressió del treball científic individual.

En nom de tots el congressistes dono grans mercés al jefe de nostra Facultat de Medicina Dr. Batllés, per haver-nos donat hostatge en aquest local. Tots tenim gran carinyo a la casa pairal i aquests actes serveixen per a enrobutir la germanor entre deixebles i mestres i donar-nos alé mútuament.

A l'Ajuntament de Barcelona sempre rumbós per a obres de cultura li devèm fonda gratitut per l'ajuda moral i material que'ns ha donat i pels obsequis que a favor nostre i pel major lluïment de nostre Congrès ha organitzat.

A la Diputació Provincial de Barcelona i a les de Girona, Lleida, Tarragona i Palma grans mercés per son apoi moral i material.

A l'Academia i Laboratori de Ciències Mèdiques, a l'Institut d'Estudis Catalans, a l'Institut Mèdic Farmacèutic i a totes les demés corporacions i persones que han subvencionat el Congrès, els hi envió nostre agraiment.

A tots els representants de Corporacions i als particulars qui amb llur concurs han contribuït al lluïment i èxit del Congrès els hi quedem fonda-ment reconeguts.

D'aquest Congrès ha de néixer l'Associació general de Metges de Llengua Catalana que seguirà organitzant periodicament reunions semblants; jo vos demano a tots que la protecció i escalf que haveu donat a n'aquest Congrès ho feu també als que vindrán; la Ciència vos en restará agraida; la Llengua Catalana florirà joiosa; Catalunya i ses germanes glorificarán a tan bons patricis; Espanya si no vol esser madrastra cantarà un «Te Deum».

Segon Congrés*

Barcelona, 24, 25, 26, 27 i 28 de juny de 1917

JOAN FREIXAS I FREIXAS

Excel·lentíssims Senyors:

Il·lustres Senyors:

Senyores:

Senyors Congresistes:

Senyors:

436

He assolit el cim alt sospirat!... No importa detallar els camins seguits, els viaranys guanyats, ni'ls obstacles salvats... Sota una pluja finíssima, lleugera, emprò seguida, pluja clàssica d'hivern, de uns deu mesos, no més, de durada, d'aquella pluja que fa estremir en les entranyes de la terra un empori de vida vigorosa, he fet el camí, ben acompanyat, esperançat i convençut, i d'ella n'ha vingut el natural i portentós esclat a flor de terra, i aquí'm teníu, hostes il·lustres, amb la mateixa decisió que'm feu donar el primer pas impulsat per l'agraïment i el compliment d'un sagrat deurer i amb els mateixos entusiasmes de sempre, que al fruit, avui, l'espectacle imponent que contemplèm tots, no'm sorprenen ni la valúa que alcançá, ni l'explendor que irradiá.

Siga mon primer cant de gloria per a la nostra Catalunya; aquesta «terra beneyta sembrada de lleyaltat...» segóns exclamà el Rei Pere III al tornar a entrar-hi venint de les Corts de Saragoça, i veigi's simbolitzada en éll, la joia que sento al parlar-li en sa llengua, qu'és sang de la seva sang i ànima de la seva ànima, llengua de Sants i de Reis, que honraren intensament, com a capdevaners exemplars, Jaume I d'Aragó, Ramón Muntaner i Francesc Eximenis, amb pàgines de gloria que, malgrat el temps passat, s'admiren encara avui com branques de llorer immarcessible que escampen arrèu el seu immortal flaire.

En aquesta llengua en que manà s'escribis Anfós V, el Magnànim, quan en l'any 1433, disposà en les «ordinacions fetes sobre speciers i apotecaris» que les «receptes devien estar escrites en romans i en vocables que vulgarment poden ésser nomenats, "com és per exempli que si un dels materials és ffulcia que digan ffulcia e no digan Capilli veneris, y axí dels altres materials, nomenant aquells per vocables vulgars e coneguts e no noms peregrins e no coneguts a les gents"».

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrés.

I creieu, senyors, que ho té merescut la nostra terra que'n la diada d'avui, amb motiu d'inaugurarse el Segón Congrés de Metges de Llengua Catalana, se li dediqui un fervent i entussiasta record, sobre tot en lo relatiu a aquell incomparable segle xiv en que, de dèu de Jaume II a Martí l'Humà, tot fou esplendor, i ho fou, d'una manera especial, per a la Medecina. D'aquell segle xiv del qual «el colector i comentador que ocupa el lloc més preminent en l'estudi dels testimonis històrics de nostra Medecina nacional», el Dr. D. Lluís Comenge, en la seva obra *Receptari de Manresa*, comença dedicant «deu planes de saborosa y nutritiva lectura» en les que, «al ensemps que hi estàn descrits en compendi, l'estat social, polítich y intelectual del segle xiv, època en que'l regne d'Aragó assolí la categoria de primera potencia, s'hi citen les abundoses déus de cultura mèdica qu'existien llavors a la Península Ibèrica, a Italia i França; provant, ademés, com a Catalunya, ab contacte continuu amb els pobles mediterranis, l'hi correspon una historia professional tan abundosa y brillant com la de algunes nacions veïnes». I en la quarta conclusió de les que deixa sentades per a sintetitzar el seu notabilíssim treball apropòsit del «Receptari de Manresa», monument històric del segle xiv, que figura en la nostra Exposició, gracies a la confiança de que ens ha fet objecte l'Excm. Ajuntament de Manresa, hi escriu «que per les anteriors circumstancies, y la no menys valiosa d'haver-se omitit per complet en el mencionat Receptari fòrmules extravagants, deliris y absurdes farmacològichs, mólt corrents en aquella època y en altres més apropades, s'infereix que la Medecina en general y la Terapèutica en particular, van viure a Catalunya ab mètode, decencia y prestigi; rendint sos professors cults als rectes principis de l'art d'Hipocrás Avicena y Galen».

I ara anèm als fets. Deixant apart que'n aquell segle ja donava immortals fruits l'Escola de Montpeller, honra i gloria encara avui, de la Medecina mundial, que va fundar Jaume I d'Aragó, una de les figures socials més gegantines que hagin existit, la historia de la Medecina patria ens brinda fets dignes de lloa i de la més intensa recordança per a deixar demostrada, per manera indiscutible, la importancia que alcançà en aquell període cent voltes gloriós.

Jaume II va instituir l'Estudi General d'Osca i l'Estudi General de Lleida, inaugurant aquest darrer el día primer de Septembre del 1300, curullant de prerrogatives i privilegis a quans cursaven en els Estudis Generals; devent fer-se constar que a l'Estudi General de Lleida hi estava adscrita l'Escola de Medecina.

Martí l'Humà, l'aimador exemplar de la Medecina, el darrer rei de nissaga catalana, reorganitzà l'Estudi o Escola de Medecina de Barcelona, que si bé de feia temps ja existia, no podia conseguir que'ls concellers de la ciutat accedissin a deixar-li donar una constitució igual a la dels Estudis Generals de Lleida, per les prerrogatives i privilegis de que gaudien quans hi

assistíen i perquè no volíen, per tant, que's constituís un estat dintre d'un altre estat. Nombrà lectors de l'Escola de Medecina a Mestre Francesc de Granollachs, Mestre G. de Miralles, Mestre P. Paul, Mestre Anthoni Ricart, Mestre Gabriel Quintana, Mestre P. Coll i Mestre Thomás Marquet.

Nostres reis cuidaren de tot quan proporcionava elements d'ensenyança per a la Medecina. Joan I cedí a la Facultat o Escola de Medecina de l'Estudi General de Lleida un cadavre d'home cada tres anys, «condemnat a mort i negat, per a evitar el desordre de són organisme i així sía més apte per a l'estudi de l'Anatomía».

El rei Martí concedí dos cadavres de penjats, cada any, a la Escola de Medecina de l'Estudi General de Lleida per a l'estudi de l'Anatomía.

Les autopsies clíniques teníen estat ja en aquells temps i en èpoques anteriors, com se desprén de documents importants: essent tan intens l'amor a l'estudi i el desig de saber, que'l companyerisme més exemplar i la convivència entre elements heterogènis, es demostrà, per manera evident, en multitud d'ocasions. Així consta que una vintena d'anys abans de la concessió de Joan I, de que s'ha tractat, ja's practicaven autopsies clíniques. Una d'elles, que's coneix amb tot detall, fou la practicada en tals temps en el Convent de Fra-minors al cadavre d'una esclava que havia mort de l'epidemia allavors regnant de glànola, en qual efectuació prengueren part metges cristians i metges jueus i qual finalitat fou la de veure si trobaven la causa que havia determinat la mort de la esclava. Les despeses ocasionades pels que feren l'autopsia les pagà la ciutat.

438

Per a no allargar més aquesta part del meu treball en que's glorifica aquell segle d'or de la Medecina Catalana, vagi el següent fet per exemple de totes les generacions; un dels fets de més noblesa que hagi registrar la historia dèu de que'l món és món, fet realitzat pel darrer rei de nissaga catalana, per Martí l'Humà, i que, al ensemps que patentisa la fè que tenia per nostra ciencia mèdica i l'amor que sentia envers al proïsme, demostra la esperança que l'animava amb la instauració d'un hospital on pogués recullir-se el major nombre possible de malalts.

Els hospitals amb que comptava Barcelona en aquella època, malgrat l'ésser nombrosos, eren petits i distanciat i, per tant, el conjunt, no era suficient per a atendre a les necessitats de cada día. Calia reunir-los en un hospital que tingués les degudes condicions de cabuda i de confort i, malgrat els recursos posats en joc, no resultava factible la realització de la caritativa i salvadora empresa... per manca de mitjans! En tals condicions, quan se desesperançava de poder portar a efecte tan generosa obra, el nostre gran rei no duptà en empéndre-la i executar-la, ordenant que tots els materials de construcció que s'havien acoblat aprop del mar, per a aixecar el seu Palau Reial, fossin destinats a la construcció de l'Hospital General de la Santa Creu, que tan de bé ha fet a la humanitat i tant l'hi deu la nostra benvoluda ciencia mèdica.

I permeteu, senyors, que fineixi aquest cant de gloria, apuntant uns pocs noms de varóns il·lustres que varen dedicar ses inagotables energíes al conreu de la Medecina, d'aquesta ciencia que, segóns l'expressió del genial Droz, en sa «Filosofía Moral», «l'hi toca auxiliar a la moral en la grandiosa obra de millorar la sort dels homes».

Arnau de Vilanova, físic de Jaume I; Raimond de Sebonde; Jacme d'Agramunt, autor del notabilíssim llibre *Règim de preservació a epidemia o pestilencia e mortaldats*; Guillem Aventurer; Mestre P. Gavet; Mestre P. Socer; Mestre Domingo Ros; Mestre Joan Foxà; Francesc Miró, metge de Caterina de Medicis; Gabriel Miró, metge d'Agna de Bretanya; Mestre Josep Prats; Mestre Farnés; Bernard de Fontana, Prior de Solsona; Mestre Gue-rau, de Girona; Mestre R. de Berga; Mestre Martí, de Vich; Mestre P. de Pau, de Tàrrega, i tants altres com podríem apuntar-ne omplint el llibre d'or de la Medecina pàtria.

I vagi, senyors, el meu agraiment per a dos amics fraternals meus, per a dos companys ilustres, el Dr. En Josep María Roca i el Dr. En Olaguer Miró, que, amb llurs treballs d'erudició exemplar, m'han donat fet bona part del material preciós amb que he bordat el meu cant de gloria a la Medecina Catalana.

Siga el meu primer i més íntim record pels que'ns han deixat.

El digníssim President del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, el Dr. En Miquel A. Fargas; el meu fraternal amic, l'innovador infatigable, el benemèrit ciutadà, el que no regateja mai ses envejables energíes i ses profitoses ensenyances entre sa Ciencia i sa Patria.

El Dr. En Joaquím Bonet i Amigó, el meu il·lustre mestre, filantrop indiscutible, l'exemplar cavaller digne de la més decidida emulació, l'home pulcre que vessà ses dots pel nostre rectorat a benefici de tot lo bò.

El Dr. En Lluís Suñé i Molist, el company insubstituible, digne sacerdot de la Medecina, l'ànima noble sens igual, aquell que sapigué gaudir de tota una vida rublerta de juventut i d'energíes.

El Dr. En Lluís Verdereau, l'anyorat consoci que treballà sens defalliments per l'avençament de les Ciències Mèdiques i amb un enlairament d'esperit admirat per tots.

I com si no fos ja massa, de pocs dies i en plena febre de treball per a la consecució de la nostra obra, ens ha deixat un dels ponents que a més alt nivell havia de portar el nostre Congrés, el caríssim i estimat amic, el Dr. En Domenec Martí i Julià, l'il·lustre President de la Societat de Psiquiatria i Neurología, el frenópata entés i honrat, un dels decidits fundadors d'aquestes festes de la Medecina catalana, el company que treballà amb ferm entusiasme per les salvadores reivindicacions de la nostra terra!

I ara els germans de fora, d'entre'ls quals i com figures sobressortints, recordem:

Carles Bouchard, el genial Bouchard, l'analista meticulós, el que ha sabut endinzar-se fins al fons del racionalisme mèdic de bona llei, escudrinyant sens treva els problemes més íntims de la nutrició.

Carles Huchard, l'autor del monument més acabat a les malalties de l'aparell circulatori, posant-les al nivell de l'intel·ligència mèdica més elemental; l'escriptor castís i gràfic, disposat sempre a la defensa del més insignificant dels problemes mèdics.

Emili Metchnikoff, sub-director de l'Institut Pasteur, l'investigador infatigable, el creador d'una de les concepcions que més han fet avançar els coneixements fonamentals de la Biologia, boi constituint-ne una de les bases més fermes; que glosant sos «Etudes sur la Nature humaine» i al acabar la publicació de sos hermosos «Essais optimistes», veçant esplendits conceptes de l'aspecte optimista de la vida, ens ha deixat, atuit per l'obra de lenta i traidora malaltia.

Pau Ehrlich, el pensador admirable, que amb sos sorprenents i valiosíssims estudis, pacientment executats i ardidament obtinguts, ha enriquit incessantment les ciències biològiques i ha fet commoure al món mèdic un sens fi de vegades.

Alfred Fournier, el sifilograf eminentíssim, creador de innumbrables conceptes i conclusions pràctiques que mai el món li agrairà prou.

Röntgen, el descobridor d'una de les meravelles més portentoses del passat segle: el que ha dotat a la Medicina d'un dels més importants mitjans de complement diagnòstic i d'arma terapèutica.

Eugeni Doyen, una de les més grans figures de la Cirurgia mundial, el perfeccionador incansable de les tècniques operatories, el creador d'un instrumental que perdurarà per temps en les clíniques de Cirurgia i sales d'operacions; tot en una primera i indiscutible época de la seva existència enlairada a un nivell portentós.

Behring, amb sos remarcable i valiosíssims treballs executats amb perseverança i coneixement exemplars, dels que ha sapigut fer-ne l'entusiasta difusió de l'apòstol convençut.

El Professor Landouzy, l'il·lustre Degà de la Facultat de Medicina de París, el decidit organitzador d'entitats socials mèdiques salvadores; el campió conscient i decidit en la lluita heròica contra la tuberculosi; el mestre eminent que sapigué evolucionar sempre endavant amb el formós bagatge que poseïa, adaptant-lo, en tots els temps, a l'actualitat més indiscutible.

Feliu Le Dantec, el bretó d'imaginació portentosa, que ha bastit un monument esplèndid amb la producció d'un nombre incalculable de publicacions, d'entre les que sobresurten el «Tractat de Biologia», condensació pràctica d'un treball immens fet al laboratori d'Embriologia del carrer d'Ulm, el llibre de «Patologia General» i «L'individualité el l'erreur individualiste».

I aquí teniu, senyors, confosos en un tot homogeni per la implacable dalla de la mort, elements valiosíssims que'n hores terribles distanciaren errors

humans, malgrat l'ésser d'una família exemplar aglutinada per les ciències mèdiques. Son els germans que viuen allunyats l'un de l'altre malgrat llur veinatge, mentres les flors de llurs jardins s'abracen i's confonen en el reixat partidori i els flaires qu'escampen embaumen, a l'una, el ventijol lleuger i carinyós que va de l'un jardí a l'altre i satura l'atmosfera comú d'aromes reconfortadors.

Mólts, al simbolitzar l'obra dels que foren, recorden l'explendorosa estela que deixa la nau en sa ruta. Potser resulta el símbol amb grossa certitut per a algúns: una estela més o menys vistosa, de reflexes més o menys suggestius, emprò que s'esborra, que desapareix sense deixar rastre... a poc d'haver nascut!

No és així per a nostres recordats. El seu pas pel món, és el solc que deixa l'arada en terrer, a vegades erm; solc que atapaeixen de llevor de força creadora inacabable, d'on brolla, en vegetació esplèndida, tot un explet d'energies que perduren indefinidament en un recomençar etern. ¡Benaaurats ells que han fet un solc profund i l'han atapaït de llevors profitoses per a la Ciència i d'amor per a la humanitat!...

Ditxosos ells, hereus predilectes de la més caritativa de les ciències, que han sapigut complir amb el sagrat deurer de la germandat mèdica; çò és, treballar sens treva i a consciència plena per a la salvació de la gran família humana, deixant llevat esplendorós que sabrán aprofitar les generacions que'ls han succeït i quantes ne vaigin existint!...

L'obra feconda iniciada pel meu il·lustre predecessor, el Dr. En Miquel A. Fargas al constituir l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, ha merescut la constant atenció i l'esforç continuat dels que tenim l'altra honra de compondre la seva Junta.

L'entusiasme d'aquell perínclit ciutadà, d'aquell eminent professor de la Facultat de Medecina, va endinzar-se en lo més íntim, en lo més pregón de la nostra ànima, i ansiosos de donar-li estat, de procurar-li vida propia al ensemps que pròspera, i anar a la realització de quan ansiava, hem fet tot quan ens ha sigut possible per a afiançar-la i engrandir-la i per a aixamplar el seu ràdi d'acció a l'objecte de que resulti l'ampar, la defensa, la cristallització de quan puga ansiar la gran, l'estimada família mèdica catalana.

En la necessitat de construir en ferm lo que aquell il·lustre president anomenà, amb precisió exemplar, la «Mancomunitat de metges de Catalunya», hem fet tot quan deviem i amics de fer més que de dir, l'hi hem procurat família nombrosa, aimant i decidida, hem marcat els ideals que deu alcançar i no tardarèm a veure els saborosos fruits que han de proporcionar, pel be de tots.

Els organismes homogenis en aspiracions con en necessitats, constitueixen forces de potencia i de resistencia inestroncable que la Junta de l'Associació no podí tenir en oblit, i és per això que son anhel ha estat i

serà el de totes les Juntes que actúin en sa direcció, l'acoblament d'aquelles forces per a sa necessaria actuació envers la consecució d'aquell sublim lema de «hu per tots i tots per hu».

Científicament aspira i aspirarà sempre a la continuació del regnat de la frase lapidaria d'Horaci: *Inter homines, sapiens. Inter sapientes, medicus*. Socialment, la consecució d'una germandat, no com les que s'estilen avui, sinò la d'una veritable germandat d'homes, fills d'una sola i carinyosa mare.

L'Associació, aquesta força creadora i propulsora, amb la que devem confiar i a la que hem de donar la nostra entussiasta cooperació i el nostre més decidit esforç, ha sapigut mantenir relacions de consideració i respecte amb les entitats culturals, principalment mèdiques, de la nostra terra. El Rectorat, espléndidament simbolitzat en la il·lustre personalitat del nostre distingit consorci l'Excm. Sr. En Valentí Carulla, en qui hem trobat sempre una entussiasta acollida i tota classe de facilitats. La Facultat de Medecina sintetitzada en l'augusta personalitat de l'il·lustre Sr. Degá, l'Excm. Sr. Dr. Batlles y Bertràn de Lis, que generosament ens ha donat el seu gloriós concurs i ens ha deixat sa casa, que hem pogut considerar la casa pairal de l'Associació. L'Academia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, la valiosíssima entitat que concebí i infantà la Associació i en qual domicili te el seu hostatge social. La Reial Academia de Medecina i Cirurgia on ha concorregut, sobre tot, en les diades en que s'hi han biografat homes preclars que's diuen Suñé i Molist, Comenge i Fargas. L'Academia d'Higiene de Catalunya, l'Institut Mèdic-Farmacèutic, el Col·legi de Metges, l'Academia del Còs Mèdic-Municipal, l'Ateneu Barceloni, la Lliga Barcelonina d'Higiene Escolar.

Mereix especial menció un importantíssim fet: la diada, cent voltes gloriosa, de la colocació de la làpida commemorativa del centenari de la mort de l'il·lustre germá nostre, en ciencia i en patria, Antoni de Gimbernat, en la façana de la casa de Cambrils on nasqué aquell immortal prestigi; acte organitzat i executat esplendorosament per la nostra Facultat de Medecina i al que coadjuvá, a la mida de ses forces, l'Associació; acte qual solemnitat perdurarà indefinidament i que resultà d'imponent germanor entre incontables elements de terres hispàniques, ja que fou d'aquelles festes que fan juntar als pobles, perquè fan que s'abracin els homes a l'impuls d'un ideal comú.

L'Associació ha procurat que'n aquesta festa de les Ciències Mèdiques de Llengua catalana, hi compareguessen, hi portessen els cabals científics llurs representants de tots els pobles on és parlada. De Valencia, d'Aragó o de Mallorca n'han vingut un bon contingent, a tots els quals l'Associació s'honra donant la més entussiasta benvinguda i a tots els recorda que, malgrat el camí que han degut fer per assolir la nostra Ciutat, es troben al cor

de la casa llur, el cor de la casa de tots. ¡Benvinguts! ¡I que'ls siga ben agra-dosa la llur estada entre nosaltres!...

Una excepció, deplorabilíssima, deu fer-se pels nostres germans del troç de Catalunya de l'altra banda del Pirineu: d'aquella immensa espinada a quins costats hi alenen dos pulmons necessitats d'oxígen de llibertat i de justícia. Allà s'ha enviat la nostra paternal crida, el nostre coral desig de confraternitzar en aquestos dies de joia amb nostres germans de ciència i de patria, i d'allà ens ha vingut, entre clams esfereïdors assadollats d'heroisme, la veu d'un apòstol, que, al cap de vall de una epístola, rublerta desentiment, on s'hi detalla la humanitaria tasca que es realitza, la visió d'una aurora de justícia pel demà, i... «allavors sens dupte ens podrèm reunir per a festejar, tots a la una, el triomf de la Justícia i la floralització dels drets que resulten de la llibertat individual. Esperant aquest día beneït, compteu-me com a mólt afectuós confrare vostre. Dr. Josep Massot. Perpinyà 11 Juny 1917».

Els primers fruits abundosos i saonats, qu'en plena evolució estival, anèm a recollir de la obra de l'Associació, ens els proporcionarà el Segón Congrés de Metges de Llengua Catalana que ha organitzat i que estèm inaugurant en aquest esplendorós acte. El nombre i classe de ponencies reunides i repartides ja als Srs. Congressistes, demostraran ben aviat la tasca realitzada. L'Associació les ha recollides amorosament, les ha impreses posant-hi tota la cura desitjable, i als Srs. Congressistes i a quants les llegeixin, correspon lo jutjar-les, que no és la mare, satisfeta i joiosa, la que alcança les millors condicions per a fer-ho.

Un dels problemes més fonamentals de la Medecina, el problema a que pot aplicar-se més indiscutiblement el salvador «non nocere», és el pertinent a l'estudi dels «Regismes alimenticis», i ja's veurà, Srs., com ha sigut tractat el vital, el difícil i intrincat estudi de la nutrició, sobre tot, en relació amb la immensa majoria de les malalties. De la importancia del tema; de la íntima relació que té amb els estudis trascendentals de la fisio-patología actual; de lo fonamental que resulta amb els diferents i complexos problemes biològics que entranya i resolt; de la valúa d'aquesta part essencial de la dietètica com element preciós a tenir en compte, per a aplicar-lo degudament, tant en l'estat normal, com en el morbós; de la necessitat en qu'estèm de comptar amb ell com a mitjà per a resoldre un sens fi de situacions, i, en una paraula, com a font inestimable de beneficis proporcionats per sa deguda i salvadora aplicació, n'és prova la feina feta.

El «tractament del cranc», d'aquest flagell que tan intens mal fa a la humanitat; d'aquesta terrible malura que quan més aviat ens és coneguda, amb més domini i més promptitut i eficacia pot ésser combatuda; d'aquesta plaga en contra de la quina cada día s'estudien nous mitjans i s'apliquen més importants elements, és l'assumpte estudiat per la segona ponencia.

La «endocrinologia»; amb sos avenços constants; amb la nova evolució de les teories humorals i de les neurògenes; amb la generalització precisa que ha alcançat i la cura que s'ha anat tenint en dominar-la i aplicar-la degudament, ha estat l'objectiu desenrotllat per la tercera ponència.

La tan estudiada com discutida qüestió de l'anestèsia, de aquesta essencial i principalíssima part de la Operatoria; amb les aventatges de l'"anestèsia local"; la manera precisa de portar-la a cap; els mitjans necessaris per a establir-la i les moltes aplicacions que domina ja, ha estat la importantíssima qüestió desenrotllada per la quarta ponència.

Ademés de les ponències, que coneixen ja els Srs. Congresistes perquè han estat publicades i repartides, gracies, principalment, als gran treball, al conscient treball realitzat pel nostre Secretari Dr. En Bonaventura Clotet, el Segón Congrès compta amb un seixantena de comunicacions, que, mostra palesa del concurs que l'hi han dispensat distingits prestigis, aniran llegint-se i discutint-se oportunament.

I aquí finalitza, Srs., el present treball. Abans de pendre comiat de vosaltres que amb tanta bondat m'haveu dispensat la vostra atenció, que agraeixo intensament, permeteu-me unes poques paraules que, com murmuri de festa, prenguin hostatge en la vostra ànima i hi predurin indefinidament.

Ja veieu la tasca realitzada per l'Associació. Un desig tan innat com necessari, en nosaltres, ha fet qu'en la gloriosa diada d'avui poguèrem aportar-hi un contingent esplendorós d'energies que oferim com holocauste valios a la nostra benvolguda Catalunya. Sé que'ls artistes, els literats, els juriconsults, els homes de ciencia, del comerç, de la industria, de l'agricultura, fan immortal el nom d'ella. Conec l'esforç gegantí, l'obra maravellosa portada a efecte, amb decissió i constancia, per les corporacions qu'estàn digníssimament representades en aquest acte: la Excma. Mancomunitat, les Excmes. Diputacions, l'Excelentíssim Ajuntament, el nostre Rectorat, tots, tots treballen ardidament i amb entussiasme fent obra de cultura, la obra més constructora qu'existeix, i sens dupte, qu'és élla la que portarà a la nostra Catalunya el goig de la plenitud de sos drets, posant-la al nivell dels pobles més avençats de la terra. Emprò sé, també, qu'ès l'Associació, que són els metges que la constitueixen, assadollats de un íntim sentiment de Patria i treballant intensament en la col·laboració d'aquell esforç gegantí, engendrador de la cultura salvadora, els que lograrèmm siga profitosa i decissiva la seva obra, procurant a l'ànima del nostre poble el necessari equilibri, qu'és l'element fonamental per a que la cultura alncanci els efectes que té dret a determinar, i ho lograrèmm, sens dupte, afegint-hi la ratificació del domini d'aquell tan vulgar com oblidat principi del *Mens sana in corpore sano*.

He acabat.

Tercer Congrés*

Tarragona, 27, 28 i 29 de juny de 1919

J. M. ROCA I HERAS

Excms y Ilms. Senyors:

Senyores; Senyors:

Les primeres paraules que en aquest acte solemniat brollin dels meus llavis han d'ésser vector, per sentiment y per cortesia, de la respectuosa salutació dirigida a les autoritats de la ciutat de Tarragona y de les seves comarques, a les dames y als ciutadans tarragonins, a les autoritats universitàries y als emerits representants de les Corporacions que s'han dignat fer acte de presència en aquesta Cerimonia Inaugural del III Congrés de Metges de Llengua Catalana, per a tributar lo llur homenatge respectuós y fervent a la Ciència Patria.

Y vosaltres, metges del Camp y de les altres comarques de Llengua Catalana, siàu els benvinguts en aquest Aplech científich, hont els uns trobarèu vells amichs, altres a llurs mestres, aquests sos dexebles, y tots als companys, recordant ab goig amarat d'anyorança aquells temps feliços de la vida escolar, que com més s'allunyen més s'estimen, y aquells moments de gaubança y de platxeri que'l entre classe y classe ens permetia.

Y tot recordantho, ab regust de tristesa, ab l'ànima encongida, trobarèm que entre nosaltres hi manquen molts companys y molts mestres, car són legió els que la dalla de la mort ha fets comiadar ab l'*Æternum vale* inexorable. No'ls oblidèm, amichs, en aquests dies de satisfacció y de festa y de gloria, als companys y als mestres que han passada la llinda de l'Eternitat; fémlos hi piadosa ofrena espiritual de les perpetuines del nostre recort y del nostre afecte. Axí estaràn entre nosaltres com hi estaven en les aules de la nostra Facultat de Medicina y en les sales dels nostres Hospitals de la Santa Creu y del Sagrat Cor, les tres institucions qu'en mutua col·laboració han constituït y seguiràn constituïnt l'*alma parens* de les generacions mèdiques catalanes.

* * *

Ab bon acert y inspirats per l'esperit democràtic que sempre havia sigut consubstancial ab el modo d'ésser y d'actuar de Catalunya, instintivament, sens heure esment de la coincidència, els qui plasmaren els Estatuts de l'As-

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrés.

sociació General de Metges de Llengua Catalana, redactaren un dels seus articles autorisant la celebració periòdica de Congressos en qualsevulla ciutat de llengua catalana «en aquell temps que mills nos serà vist expedient, nos e los successors nostres», com deya la Constitució titolada «Una vegada l'any», presentada pel Rey Pere'l Gran en la Cort de Barcelona.

Aquesta ressemblança de criteri entre els regnicols del Rey En Pere y nosaltres es deguda a que l'esperit catalanesch, aquest sentiment democràtic de la nostra terra, es immortal, puix es ànima de l'ànima de Catalunya y per axò, malgrat les vicissituts y les contrarietats que puga sofrir, va succehintse de generació en generació, perdurant a través dels segles ab alternatives de més o menys intensitat, però que no afecten l'essència del sentiment. Heusací perque'ls catalans contemporanis pensèm, salvant èpoques y la natural evolució, com pensaven els catalans de les acaballes del segle XIII, y de la mateixa manera pensaràn, ab les matexes salvetats, els catalans del pervindre, car per lley natural llurs cors conservaràn la devoció al agre de la terra y l'orgull nacional que fortifica y eleva els caràcters dels individus.

Jo trob molt encertat l'article de referença, perque ha de contribuir a enderrocar el criteri que la imaginació popular, dexantse portar d'efectes purament externs, de miratges enganyadors, havia bastit establint castes entre'ls metges com entre'ls pobles; metges de Barcelona y metges de fòra; aquells superiors a aquests pel sol fet de residència; la ciutadania y el ruralisme en pugna; la Ciutat ungint els seus metges ab los sants olis de la ciencia infusa, y els metges de fòra posats en peu d'inferioritat comparats ab los metges ciutadans...

Aquesta llegenda ridícola s'ha d'acabar. Havèm de procurar que s'esborri la ratlla partionera que'l *vulgus* interposa (y entench per *vulgus* tots els qui no són metges) entre la familia mèdica catalana ressucitant la lley de castes. Cal fer que desapareguin els metges de ciutat y els metges de fòra, per a que sols hi hagi metges catalans, ja qu'es aquest lo nostre nom gentilici, l'únich qu'ens pertoca usar en lo Cosmos de la Medicina.

A aytal obra justa de companyerisme hi ajudarà ab eficacia la celebració d'aplechs científichs fòra la capital y en diferents llochs de les terres hout la llengua catalana sia parlada. Fentho axí, el tribut de sumissió tàcita a Barcelona s'haurà acabat. La servitut y el senyoriu no seràn atributs que'ns separin, y llavors serèm nosaltres los barcelonins que anirèm de tant en tant fòra de Barcelona a discutir de ciencia mèdica ab els nostres companys, imitant les Corts dels nostres Reys, que si bé se'n celebraven a Barcelona, ademés se'n celebraven a Lleyda, Montblanch, Cervera, Perpinyà, Girona, Tortosa y altres llochs de terra catalana.

Pensant axí, no es que jo cobegi, barceloní de soca a rel, que Barcelona sia considerada com la ventafochs de la rondalla y sia exclusiva, desinseculada, quan se tracti de celebrar Congressos; però tampoch desitjo que ab

manifesta injustícia fruïxi del tractament excepcional de predilecta. A Barcelona s'hi han de celebrar Congressos, mes no tots els Congressos. Enfront de Catalunya tots tenim los mateixos devers y los mateixos drets; les iniquitats no hi tenen predicament, ni la situació topogràfica concedeix aristocracies ni gerarquies de cap mena. Pere II sols exigía per a celebrar Corts, als catalans, que's celebressin dins Catalunya. Y aquesta es la verdadera concepció de la Patria: no considerarla reclosa dintre la seva capitalitat.

Lo mateix sentiment instintiu d'amor al terror, a ses lleys, costums i institucions, sentiments que imposa la naturalesa a totes les generacions que habiten un mateix territori palesant la influencia maravellosa del medi: aquest sentiment de la Tradició, la sana y santa Tradició que'ns remembra el passat per a ordenar lo present y provehir al esdevenidor, y que senten en son sí tots los pobles conscients de la personalitat llur, fa que procurèm que'l lloch del Congrès sia al ensemps un símbol històrich, car aquests símbols idealisen, dignifiquen y ennoblexen totes les manifestacions de l'activitat humana que en ell s'amparen ab fervorós y noble entusiasme patriòtich, dèu feconda y inestroncable de virtuts privades, y enemich d'egoísmes insans y d'apriorismes hipòcrites, desnaturalisadors de sentiments, pertorbadors de les relacions socials y àdhuch de la vida de família.

Y de símbols històrichs Catalunya n'està sadolla: de mon joyes de la passada grandesa se'n troben arreu, car són moltes les urbs que poden parlar ab orgull de la Catalunya pretèrita, per haverli aportat llurs joyells a sa Corona de Regina.

Girona, qual recort romandrà vivent a través de les centuries per l'epopeya del seu setí, que finí ab la fugida de Felip l'Atrevit de França, qui, avergonyit y malalt, passà les Alberes encalçat pels almogàvers de Pere II que'l bandejaren al crit de «Desperta ferro!», iluminantli el camí ab les guspies que, a miriades y com si fossin fochs follets, exien dels refrechs dels regatons d'escona ab les cantelludes clapisses del Coll de Paniçars.

Perpinyà, la capital rossellonesa que sentí, fà més de cinch centuries, pronunciar les històriques paraules qu'esdevingueren lo cant del cigne de la Nacionalitat, en la cèlebre Proposició a Corts del Rey Martí, *Gloriosa dicta sunt de te*.

Lleyda, la ciutat que, per ésser centre de tots sos regnes y terres, pròdiga y fèrtil en vitualles, de clima dolç, en aygües abundosa y habitada per bona gent, meresqué del Rey Jaume II, pare del Infant Joan, consagrador y arquebisbe d'aquesta Iglesia metropolitana, el privilegi de son Studi General, en el qual s'hi contenia la primera Facultat de Medicina nostrada per a que'ls catalans no tinguessin de demanar almoyna de ciencia en terres estranyes. D'aquella Facultat de Medicina de Lleyda ne fou Lector l'eximi Jacme d'Agramont, autor preclar del *Regiment de preservació d'epidèmia e mortandats*.

Y tants y tants com són los llochs aptes y dignes hont s'hi poden celebrar els Congressos de Metges de Llengua Catalana! Però al termenar lo

Congrés passat, reberem la invitació oficial de Tarragona, y nosaltres, homes de ciencia ensemps que llatins y catalans, no podiem rebutjarla sense greu-ge per a nostre orgull de raça, devoció científica y sentiment patriòtich: y ací ens teniu.

* * *

Tarragona enclòu en son sí dues civilitacions capdals y predilectes de Catalunya, sobre la que han exercida influencia decisiva: la civilitació romana y la civilitació cristiana, com ho palesen els documents bastits que són ornaments gloriosos de la gran, de l'excelsa Ciutat y de son Camp, executoria perdurable del seu llinatge nobilíssim. Mirèu, si no, la seva Catedral, y els Monastirs famosos de Poblet y de Santes Creus: mirèu les runes del Forum, y el majestuós y gràcil Arch de Barà, y la torre dels Scipions, y els imponents carreus de l'Aqüeducte, y la immensa mole de les Muralles davant la qual passen ab respecte les edats... La visió del tresor arqueològich revelador de la Tarragona Imperial, capital de la civilitació romana com Empuries ho fou de la civilitació grega, desperta en nosaltres, metges, lo recort d'Antonius Musa, lo llibert tarragoní que per sos mèrits propis arribà a la categoria de metge predilecte d'August, y a ésser un dels fundadors de la *Schola Medicorum* que, bastida en lo Puig Esquili, desafiava la vella escola d'Alexandria. De Musa pot dirse que no fou honorat ab la toga dels ciutadans de Roma, sinó que fou ell qui honorà la senyorial vestidura, car si no era un creador medical com Hipocràs, ni un geni com Asclepiades, com Galien tingué'l dò d'ésser un gran clínich, possehidor d'una intuició mèdica extraordinaria y d'un dò de gents que li valgué l'íntima amistat d'Horaci y de Mecenas, dels qui vestí moltes vegades la sintesi compartint ab ells, no el pa y la sal, sinó l'esplèndit sopar, recolzats en lo mateix triclini.

Antonius Musa honorà y glorificà la professió, y d'aquells metges que del no-res, de l'escoria social, Cèsar enlayrà a la dignitat de ciutadans de Roma, ell, prevalentse del seu prestigi y de la seva intimitat y confiança ab August, ne fà éssers privilegiats, els conquereix prerrogatives y els auriola de la gloria reflexada pel lluminar de la seva poderosa inteligencia. Tan bon punt li fou concedit l'anell d'or dels cavallers romans, la remença social dels metges fou completa. Mercès a Cèsar dexarem d'ésser paries: Musa ens donà beligerancia. Ab Cèsar dexarem de pertanyer a una classe d'ínfima calitat; ab Musa passarem a constituhir un estament honorable y, segles després, en algunes escoles de Medicina, seguint la tradició ab Musa iniciada, s'entregava l'anell d'or als novells doctors, pronunciant la fórmula de rúbrica: «Rebèu l'anell d'or en senyal de la noblesa concedida als metges per August y el Senat de Roma».

Si, per ésser la nostra una institució de metges de raça llatina, no podiem prescindir de la Tarragona clàssica, com Institució Catalana no devèm obli-

dar la Ciutat que per a nosaltres és la Ciutat Sagrada, la que guarda en son clos les despulles del alt Rey En Jaume, quals despulles venerades no podien esperar millor mausoleu que'l que les hi havèu donat ab la incomparable Sèu Tarragonina, que l'enginy del home bastí majestuosa y cisellà superbament, y quals carreus la naturalesa ha daurats donantli el cayent d'un immens y riquissim reliquiari.

Venim ab devota unció a fer ofrena de la nostra ciencia al plasmador sublim de la Nacionalitat Catalana, al Príncep de la Casa d'Aragó, que redimeix homes fundant l'Ordre de la Mercè y redimeix pobles fundant les llibertats municipals ab lo Consell de Cent barceloní, posantlo al nivell del Senat de Roma.

Venim a fer ofrena de la nostra ciencia al Rey jovincel que precisament a Tarragona, en lo llevant de taula del còmit de galeres En Pere Martell, sentí papellonejar en son cervell la primera idea de la conquesta per a la Civilisació, de les Mallorques, les belles ondines de cabellera d'or que'l «mare nostrum» devés migjorn acarona amorosament ab besada perdurable. Y la idea tingué una bella realitat; l'estol redemptor, compost de llenys y naus y tarides y galeres, se perllongà de Salou, de Cambrils y de Tarragona, y els argonautes retornaren a les costes de Catalunya, havent portat a terme l'epopeya ells sols, sens ajuda ni de pisans, ni de genovesos.

Conquerides Mallorques, no'n tingué abastament; romania cativa y s'havien de llimar els grillons de Valencia, la dels vergers esplendorosos envollats de flor de tarongina, que com borrallons de puresa l'espurnegen arreu y la perfumen y agencen donantli l'ayre d'una núvia aparellada a maridar-se. Y Valencia fou redimida, y, com feu ab Mallorques, lo Rey ofrenà a la Civilisació el novell jardí de les Hespèrides. Y aquest home, aquest hèroe que guerreja y conquesta y legisla, y que fà arreballar la llengua a un clergue mitrat per revelació suposada d'un secret de confessió, es al ensemps un infant, qu'en lo seti de Valencia no dexa desparar la tenda reyal perque una oreneta hi havia fet son niu.

Al hom que ab ses gestes s'ha guanyat lo primer lloch en la Historia de Catalunya, venim a ferli el present de la nostra ciencia ab el cor vessant de joya, perque podèm oferirli expressada en aquella parla qu'ell tant estimava, ab la qu'ell escrigué lo seu «Llibre de la Saviesa» y la seua «Crònica»; bé s'ho mereix lo qui, en aquell temps en que'l llatí era la llengua sabia, ordenà que a Valencia els advocats advoquessin en llengua vulgar, que'l sumari dels plets fos redactat en l'idioma del poble, y qu'en romanç fossin escrits els llibres de Curia.

* * *

Allà d'enllà, en terres de Bretanya y en les vetlles de les llargues hivernades, les dònnes dels pescadors d'aquelles platges, acoblades vora la llar y

fent giravoltar els debanells y les filoses, conten en veu baxa rondalles y llegendes, sobresortint entre aquestes l'apòlech capdal de l'encontrada, que, com «lo mal caçador» ací, es allí popular y té molts testimonis d'orella.

En temps llunyans, molt llunyans, quan tot just les cançons de gesta y els virolays distreyen el lleure dels senyors en los castells feudals y ab prou feynes se conexin les llegendes de Tristany y Iseul y Parceval y la cançó de Roland, en aquelles costes existia y rumbejava una ciutat esbelta entre les esbeltes, una ciutat de bellesa incomparable, com una ciutat de fades. Quan tot d'una, sense senyals precursors que ho fessin témer, com per art d'encantament, la ciutat esbelta, la ciutat bella, fou engolida per la mar, que l'envolcallà ab sa mortalla blava que tot temps li havia servit d'espill hont emmirallar sa bellesa... y una boyra d'estorament planà per espay de molts anys damunt d'aquelles maresmes.

Les generacions de mariners se l'han recontada de l'una a l'altra, la tràgica llegenda; y encara avuy les comares bretones fent giravoltar els debanells y les filoses, sentades al entorn de la llar, expliquen ab misteri y en veu baxa que, en la calma meridiana y en lo silenci de la nit, los pescadors d'aquelles platges, segons quins dies, senten pujar, del pregon de la mar serena, un lleu remoreig, un tritlleig somort de campanes que toquen a festa... Y aquella gent senzilla espera confiada la commoció geològica que ha de fer surar la Ciutat engolida per a que visca de bell-nou la vida dels altres pobles.

També'l nostre verb medical rumbejava sa bellesa, també fruhia d'estimació y de respecte en lo comerç científich mundial; quan, tot d'una, esdevingué un cataclisme històrich que l'engolí, fà segles, y romangué anys y anys al fons de la mar del oblit y la indiferencia de la classe mèdica. Y passaren les anyades, y alguns dels nostres metges que tenien esment de l'existencia pretèrita d'una llengua com instrument de ciencia, refermaren la llur convicció cada vegada que al lluny del lluny sentien remor confós de campanes, senyals de vida que de tant en tant se manifestaven ab varietat de formes y en diferents llochs, y ara eren els manuscrits d'En Lull y de l'Arnau de Vilanova, descoberts en les Biblioteques d'Oxford y de Munich, ara l'Epístola manuscrita en lo segle xiv per Mestre Jacme d'Agramont dirigida als Pahers de Lleyda y trobada en la rectoria de Verdú, ara els Receptaris m. s. de Manresa, de Puigcerdà y el de Micer Johan. Aparegueren també'l Codi en pergamí del segle xiv, *Tresor de pobres*, de Pere Hispano, que's guarda en la Biblioteca Museu Episcopal de Vich, y l'incunable valencià de la XV centuria, de l'Alcanyig, que tracta de Pestilencia, y els incunables catalans també del mateix segle, traduccions del Valasco de Taranto, d'En Guiu de Chauliac y de l'Argilata. Sense comptar els testimonis que romanen recòndits en altres arxius y biblioteques, además dels documents existents en los arxius y biblioteques nacionals de Catalunya, de Madrid y de París, del Consell barceloní y altres consells municipals, y les coleccions dels protocols notariais...

Aquestes troballes, si bé petites, són reveladores de la compenetració d'una Ciència y d'un Verb pel sol fet d'ésser connacionals. Elles contribuïren a mantenir lo foch sagrat, y en el cor dels creyents, dels convençuts, dels poch iniciats de llavors, may minvà l'esperança de que la morta-viva retornaria a la vida, que no's tractava d'una mort real, sinó d'un cas de mort aparent: un cas de catalepsia.

Y nosaltres forem més sortosos que'ls pescadors bretons. Vingué la desitjada commoció geològica iniciada en l'Acadèmia y Laboratori després del gest heroich d'En Guimerà dè de la presidència del Ateneu Barcelonès, y la morta-viva resorgí, ocupant de bell-nou son lloch d'honor dintre la Biologia. Y ara que ja fa anys qu'es retornada a la vida de plenitut, y que la seva actuació es ja definitiva, en aquesta Ciutat augusta aquelles campanes que se sentien de tart en tart y al lluny del lluny voltejaràn a ple ayre, repicant a festa, y el bon Rey ens benehirà per haver sabut reivindicar per a la nostra Ciència la llengua sagrada del payral.

Perxò venim, ab la satisfacció íntima que dóna el convenciment del dever complert, a engarlandar la tomba del nostre Rey ab flors exquisides del verb nostrat, copsades en jardins tancats ciutadans y en hortes obertes vilatanes, axí les que s'acoten al pas brunzent de la tramontana, com les que groxola'l lleveig y les desafien les ponentades sense colltòrcers. En les nostres discussions la Ciència biològica catalana s'habillarà y serà palesada en tots els matiços de la nostra parla, no sols en totes ses varietats dialectals manifestes, sinó també en la gamma extensíssima de modalitats comarcals, constituhint un tot harmònich hont s'agermanen, ademés de les lleugeres variants de sintaxi y de lèxich, les vocals entelades per la fredor de les geleres y congestes pirinenques, la fonètica dolça de la terra baxa, l'accent aspre de montanya y la vocalisació de la costa, diàfana com la seva claror y neta com los seus vilatges.

Aquestes varietats dialectals regionals y comarcals, que en fonètica y en lèxich y àdhuch en sintaxi revelen els habitants de les diferents comarques y de les distintes regions de llengua catalana, no sols enriquexen la llengua fentla manyaga y flexible, enèrgica y dolça y, com a viva qu'es, trayent-li l'encarcament de la momia, sinó qu evidencien les lleys naturals, que al ensemps fan al home servent del medi hont ha nascut y hont la seva vida's descapdella, y propietari del seu verb per natural y llegitim dret d'herencia.

Per a parlar y escatir de Medicina, nosaltres, metges catalans, entenèm que'l millor vehícol es lo verb català, car ademés d'economisarnos lo treball mental de traducció, s'adapta a la nostra inteligencia sens esforç, ja que'l llenguatge es inseparable del pensament. Y no es pas perquè la llengua catalana sia, comparada ab altres llengües, més o menys profunda baix el punt de vista filosòfich, més o manco bella y flexible baix lo punt de vista estètic; també'ns es en absolut indiferent la riquesa de expressions diverses y precises, el tresor de formes caracterisades. Sols ens cal saber que, per

ésser lo nostre llenguatge natural y propi, es el gran auxiliar per a l'idealisme de la nostra cultura, l'instrument del nostre pensament indispensable al esplendor de la nostra Ciència biològica.

Semblant predilecció pel nostre Verb no ha d'ésser en menyspreu del verb castellà, tan digne de respecte com el nostre y com el nostre estimat dels seus naturals. Com podèm menysprear una llengua que ha tingut entre'ls herauts del seu expandiment, l'Arcipreste de Hita, Jorge Manrique, Santa Teresa, y l'afollat de Lepant? Com l'haviem de menysprear si ella sola ha omplenat un món, y ha plasmat y ha agençat tota una Literatura esplèndida y superbament bella? Nos guardèm per la llengua castellana tota l'admiració y el respecte de que s'ha fet merexedora per la seva historia y per la seva hermosura. La venerèm y ens admira y encanta posada en llavis dels seus naturals. Però si la devoció a la mare no exclòu la admiració ni el respecte a les altres dònnes, l'aventatja: no per dots de bellesa, sinó perquè es la mare, y aquesta s'estima sense triarse, sense discutirse, instinctivament, per lley inexorable de la naturalesa.

La nostra llengua catalana ab ses condicions y ab sos defectes s'adapta a les nostres facultats, y per sa conexió espiritual objectiva la matexa ànima de Catalunya; ella es immanent en los individus de niçaga catalana, y per lo tant es el medi més apropiat per a exteriorisar el pensament català. El parlar en català o dexar de parlar hi, no depend de nosaltres: es un sentiment superior a la nostra voluntat perquè, com deya un castellà que fou potser lo cervell més excels de l'Espanya contemporania «les llengües, signe y penyora de raça, no's forgen capritxosament ni s'imposen per força, ni's prohibeixen, ni's manen per lley, ni's dexen, ni's prenen per voler, puix rès no hi ha més inviolable ni més sant en la consciencia humana que'l "nexus" secret en que viuen la paraula y el pensament. Ni hi ha major sacrilegi y ensemps més inútil que pretendre engrillonar lo que Deu ha fet espiritual y lliure: el verb humà, resplendor dèbil y mig esborrat, però resplendor a la fí de la paraula divina».¹ Així parlà En Menéndez y Pelayo en los Jochs Florals de Barcelona.

Acabaré, senyors, la meva tasca, que potser vos haurà resultat quelcom pesada, fent vots fervorosos per a que, en lo transcurs de les discussions dels temes de ponencia oficials y de les comunicacions del Congrès, plani damunt de la nostra Assamblea l'esperit del alt Rey Jaume, per a que resultin profitoses y puguin contribuir a bastir lo Casal de la Ciència Catalana, y així, ell, lo gran Rey, del fons de son sepulcre repetirà les paraules que, endressades als catalans y contingudes en la Proposició feta en les Corts de Perpinyà, pronuncià'l Rey Martí: «Alçats, alçats les banderes, car dignes sots del Principat de Catalunya».

¹ Citat en lo meu discurs del Ateneu «Enaltim to Verb de Catalunya». (N. del A.)